Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ДФ 41.884.118 (ID – 17022)
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Наталя Крохмаль
(власне ім'я, прізвище здобувача (ки))

1979 року народження, громадянка України
(назва держави, громадянином якої є здобувач (ка))

освіта вища: закінчила у 2002 році Одеський державний морський університет
(найменування закладу вищої освіти)

за спеціальністю (спеціальностями) Правознавство
(за дипломом)

працює: старший слідчий ВП № 3 ОРУП № 1 ГУНП в Одеській області, м. Одеса
(посада) (місце основної роботи, підпорядкування, місто)

виконала акредитовану освітньо-наукову програму Правоохоронна діяльність

Разова спеціалізована вчена рада, утворена Одеського державного наказом
(повне найменування закладу

університету внутрішніх справ від «28» серпня 2026 року № 327, у складі:
вищої освіти (наукової установи), підпорядкування (у родовому відмінку), місто)

Голови разової спеціалізованої вченої ради -	Андрій Бабенко доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ.
Рецензентів -	Ганна Резніченко кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ;
	Наталія Домброван кандидат юридичних наук, доцент, начальник відділу організації наукової діяльності Одеського державного університету внутрішніх справ.
Офіційних опонентів -	Оксана Гритенко доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінально-правових дисциплін ННІ права та інноваційної освіти Дніпровського державного університету внутрішніх справ;
	Юлія Данилевська кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділення аспірантури (ад'юнктури) і докторантури Донецького державного університету внутрішніх справ.

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

на засіданні «27» жовтня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 26 – Цивільна безпека

(галузь знань)

Наталі Крохмаль

(власне ім'я, прізвище здобувача (ки) у давальному відмінку)

на підставі публічного захисту дисертації «Кваліфікація насильницько-статевих кримінальних правопорушень у правоохоронній діяльності»

(назва дисертації)

за спеціальністю (спеціальностями) 262 – Правоохоронна діяльність

(код і найменування спеціальності (спеціальностей) відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Дисертацію виконано в Одеському державному університеті внутрішніх справ

(найменування закладу вищої освіти (наукової установи), підпорядкування, місто)

Науковий керівник Ганна Собко доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права та кримінології факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Одеського державного університету внутрішніх справ

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 26 – Цивільна безпека. Здобувачем під час захисту підтверджено наявність необхідного рівня теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Дисертація та наукові публікації відповідають вимогам пунктів 6, 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та припинення дії рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії.

Наукові результати висвітлено у 6 наукових публікаціях за темою дисертації, з них 3 статті у наукових фахових виданнях України, 3 тези доповідей на науково-практичних конференціях.

1. Крохмаль Н. В. Об'єкт кримінально-правового регулювання посягань на статеву свободу та статеву недоторканість особи. *Наука і техніка сьогодні. Серія «Право»*. 2025. № 10 (51). С. 127–135. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-10(51)-127-135.

2. Крохмаль Н. В. Кваліфікація незакінчених статевих кримінальних правопорушень. *Наукові інновації та передові технології. Серія «Право»*. 2025. № 11 (51). С. 1060–1071. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-11(51) 1060-1071.

3. Крохмаль Н. В. Нормативізація кримінально-правового регулювання посягань на статеву свободу та статеву недоторканість особи. *Наукові*

перспективи. Серія «Право». 2025. № 10 (64). С. 944–954. DOI: https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-10(64)-944-954.

У дискусії взяли участь та висловили зауваження:

Оксана Гритенко доктор юридичних наук, професор.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації.

1. У роботі запропоновано аналітичну категорію «насильницько-статеві кримінальні правопорушення» та функціональний поділ на власне насильницько статеві, суміжні й контекстуально пов'язані склади. Водночас у висновках другого розділу додатково йдеться про групи правопорушень, насильницький характер яких пов'язується з використанням вікової, психічної або соціальної уразливості. Така багаторівнева систематизація має наукову цінність, однак під час захисту доцільно чіткіше пояснити, який саме критерій є визначальним для віднесення конкретного складу до «ядра» насильницько-статевих правопорушень, а який використовується лише як допоміжний критерій кваліфікації. Особливо це стосується статей 155, 156 і 156-1 КК України, у яких насильство чи примус не завжди є обов'язковою ознакою. Вважаю, що відповідь на це питання дозволить ще виразніше показати межі запропонованої авторкою концепції.

2. Центральним критерієм кваліфікації за статтями 152 і 153 КК України авторка обґрунтовано визнає відсутність добровільної згоди. Разом із тим у дисертації широко використовується категорія психологічного примусу, до проявів якого віднесено залякування, маніпуляції, використання залежності, цифровий вплив тощо. З огляду на вимоги правової визначеності потребує додаткового пояснення межа між психологічним впливом, який лише характеризує складну міжособистісну ситуацію, та таким впливом, який юридично виключає вільне волевиявлення. Під час захисту бажано сформулювати мінімальний набір об'єктивно підтверджуваних критеріїв, що дозволив би слідчому, прокурору чи суду не підміняти правову оцінку суб'єктивним моральним сприйняттям ситуації.

3. Пропозиція віднести діяння, передбачені частинами першою і другою статті 154 КК України, до злочинів та посилити санкції є послідовною з огляду на загальну концепцію захисту сексуальної автономії. Водночас підвищення караності потребує особливої уваги до принципів пропорційності та системної узгодженості санкцій. Було б корисно почути додаткову аргументацію щодо того, які саме показники суспільної небезпечності примушування відрізняють його від кримінального проступку настільки, щоб обґрунтувати переведення до категорії злочинів, і яким чином запропонована редакція дозволяє зберегти чітке відмежування статті 154 від статей 152 і 153 КК України у випадках інтенсивного психологічного тиску.

4. У дослідженні порушено складне питання віку суб'єкта окремих статевих кримінальних правопорушень та необхідності узгодження вікових критеріїв. Авторка, з одного боку, звертає увагу на системне та цільове тлумачення окремих норм, а з іншого - визнає, що спеціальна модель відповідальності неповнолітніх у ситуаціях сексуальної поведінки без насильства потребує окремого кримінологічного та порівняльно-правового дослідження. На мій погляд, під час захисту доцільно чітко розмежувати положення, які дисертантка розглядає як сформульовані законодавчі пропозиції, та ті, що окреслюють напрями подальших наукових досліджень. Це сприятиме уникненню враження, що питання визначення віку суб'єкта може бути вирішене виключно шляхом розширювального тлумачення диспозиції відповідної норми, що не узгоджувалося б із принципом законності.

5. Безперечно актуальним є висновок про необхідність встановлення контекстуального зв'язку сексуального насильства зі збройним конфліктом для застосування статті 438 КК України. Водночас практична реалізація цього підходу викликає питання про достатність і співвідношення окремих критеріїв: статус суб'єкта, статус потерпілої особи, контроль території, використання військової влади, зв'язок із конкретною операцією, мета залякування чи покарання. Було б доцільно під час захисту визначити, чи розглядає авторка ці критерії як сукупність обов'язкових ознак, чи як систему індикаторів, достатність яких оцінюється залежно від конкретного провадження, а також окреслити підхід до вирішення питання про сукупність статті 438 зі статтями 152 або 153 КК України.

Наведені зауваження мають дискусійний характер, спрямовані на уточнення окремих положень авторської концепції та не спростовують загальної наукової цінності дисертації. Навпаки, вони підтверджують складність предмета дослідження і можуть бути використані для фахової дискусії під час публічного захисту.

Юлія Данилевська кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник.

Попри позитивне враження від дисертаційного дослідження Н.В. Крохмаль, слід наголосити й на наявності деяких положень, які викликають неоднозначне розуміння або носять дискусійний характер, що зумовлює необхідність їхнього пояснення здобувачкою під час здійснення публічного захисту. До дискусійних положень дисертації можна віднести такі:

1. У висновках до дисертаційного дослідження (С. 240) авторка зазначає «Установлено, що в умовах воєнного стану нормативні підстави кваліфікації насильницько-статевих кримінальних правопорушень набувають особливої значущості, оскільки такі діяння можуть вчинятися як у побутовому, так і в

контексті збройного конфлікту, зокрема щодо цивільного населення. Недостатня визначеність окремих кваліфікуючих ознак у поєднанні з високим рівнем латентності цих кримінальних правопорушень ускладнює їх кримінально правову оцінку правозастосування. та створює ризики неоднакового правозастосування.

У зв'язку з цим пропонується: – удосконалити нормативне регулювання кваліфікації насильницько-статевих кримінальних правопорушень із урахуванням умов воєнного стану, зокрема шляхом закріплення спеціальних кваліфікуючих ознак або обтяжуючих обставин».

Оскільки у роботі відсутні конкретні пропозиції щодо зміни чи доповнення кримінально-правових норм, які містяться у розділі IV Особливої частини КК України, у частині закріплення спеціальних кваліфікуючих ознак або обтяжуючих обставин, під час захисту доцільним буде зупинитися на цьому питання більш детально.

2. Підтримуючи запропоновані авторкою зміни до ст. 154 КК України (С. 290) під час захисту хотілося б почути думку дослідниці щодо доцільності/недоцільності збереження у запропонованій редакції ст. 154 КК України словосполучення «без добровільної згоди», адже за своїм логіко семантичним тлумаченням примушування особи до будь-яких дій виключає наявність в неї добровільної згоди.

3. У роботі неодноразово дисертантка використовує поняття «психічне та психологічне насильство», зокрема, у висновках до розділу 1 (С. 77), до розділу 2 (С. 128-129). Наприклад, дисертантка зауважує «З урахуванням наукових підходів і положень чинного законодавства запропоновано розглядати насильницько-статеві кримінальні правопорушення як умисні суспільно небезпечні діяння, що посягають на статеву свободу та статеву недоторканість особи шляхом застосування фізичного, психічного чи психологічного насильства, погрози його застосування або використання безпорадного стану потерпілої особи.». Потребує додаткового пояснення визначення психічного та психологічного насильства та відмінності між ними.

4. Як відмічалося нами вище, заслуговує на підтримку пропозиція авторки щодо виключення словосполучення «іншої особи» з диспозиції ст. 152 КК України, утім у висновках до дисертації оновлена редакція ст. 152 КК України запропонована не була.

Висловлені міркування та запитання не зменшують наукової цінності виконаного дисертаційного дослідження, носять дискусійний характер в межах наукового диспуту, і не впливають на загальне позитивне враження від виконаного дослідження.

Ганна Резніченко кандидат юридичних наук, доцент.

Позитивно оцінюючи отримані Крохмаль Н.В. результати здійсненого нею дослідження, підкреслюючи їх наукову та практичну значимість, необхідно звернути увагу на деякі дискусійні питання, нечіткість обґрунтування окремих положень, міркувань та висновків автора, зокрема:

1. З огляду на спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність» практичний потенціал роботи можна було б ще більше посилити шляхом формалізації авторської матриці ознак у вигляді покрокового алгоритму первинної кваліфікації для слідчого або прокурора. У тексті всі необхідні елементи фактично наявні, однак під час захисту доцільно представити їх як чітку послідовність: встановлення характеру сексуальної дії - оцінка добровільної згоди - вік і стан потерпілої особи - спосіб впливу - стадія - співучасть - множинність - воєнний контекст. Це дозволить ще виразніше показати прикладний результат дисертації.

2. Цифрове середовище розглядається в роботі як фактор, що може мати значення для домагання дитини, психологічного впливу й підготовки до подальшого сексуального посягання. Разом із тим для практики особливо важливо визначити момент, коли поведінка, що охоплюється статтею 156-1 КК України, переростає у готування або замах на правопорушення, передбачене статтями 152, 153, 155 чи 156. Доцільно під час захисту сформулювати критерій такого переходу через спрямованість умислу та початок безпосереднього виконання об'єктивної сторони іншого складу.

Проте, не дивлячись на вказані вище зауваження, слід констатувати, що вони носять теоретико-пізнавальний та рекомендаційний характер і суттєвого впливу на отримані в ході даного дослідження результати не мають, як, власне, і в цілому не впливають на високий рівень проведеного здобувачем наукового пошуку, відображають власну наукову позицію рецензента і можуть слугувати підставою для наукової дискусії під час захисту дисертації.

Наталія Домброван кандидат юридичних наук, доцент.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації.

1. У роботі статева свобода та статева недоторканість обґрунтовано розглядаються як самостійні, але пов'язані блага, а додатково використовується категорія сексуальної автономії та людської гідності. Це сучасний і переконливий підхід. Разом із тим під час захисту доцільно чіткіше показати ієрархію цих категорій: чи є сексуальна автономія узагальнюючим благом, яке охоплює статеву свободу й недоторканість, чи вона має самостійне значення лише як доктринальна категорія. Така відповідь допоможе краще зрозуміти запропоновану авторкою концепцію об'єкта кримінально-правової охорони.

2. Дисертантка одночасно використовує модель відсутності добровільної згоди та розгорнутий аналіз фізичного, психічного і психологічного насильства. На мій погляд, потребує уточнення співвідношення цих двох підходів. Якщо для статей 152 і 153 визначальною є відсутність добровільної згоди, то насильство в конкретній справі може бути способом подолання волі або доказовим індикатором відсутності згоди, але не обов'язково самостійною умовою складу. Під час захисту бажано пояснити, у яких випадках характер насильства має самостійне кваліфікаційне значення, а в яких - лише характеризує фактичний контекст відсутності згоди.

3. У статистичному блоці робота демонструє обережність і прямо зазначає, що різниця між кількістю облікованих проваджень та обвинувальних актів не доводить причин такої різниці. Водночас у загальних висновках згадуються латентність, складність доказування та неоднозначність законодавчих конструкцій як чинники низького відсотка обвинувальних вироків. Доцільно під час захисту розмежувати висновки, безпосередньо підтверджені даними дослідження, та робочі пояснювальні гіпотези. Це не спростовує загального висновку, а підвищує його методологічну точність.

4. Авторка розробляє правила додаткової кваліфікації тілесних ушкоджень, незаконного позбавлення волі, катування, торгівлі людьми та інших діянь у поєднанні із сексуальним посяганням. Водночас у практиці завжди існує ризик подвійного врахування одного й того самого насильства. Було б доцільно під час захисту сформулювати короткий тест: чи виходить додатково заподіяна шкода за межі конструкції основного складу; чи має вона самостійний об'єкт; чи охоплюється умислом як окремий результат; чи передбачена спеціальна кваліфікуюча ознака. Такий тест логічно випливає з матеріалів дисертації та посилить її практичний результат.

Зауваження мають характер наукової дискусії і не ставлять під сумнів завершеність та наукову обґрунтованість дисертації. Більше того, на кожне з них у тексті роботи вже міститься теоретична основа для аргументованої відповіді здобувачки.

На адресу Одеського державного університету внутрішніх справ до разової спеціалізованої вченої ради звернення від науковців на дисертацію Крохмаль Наталі Володимирівни не надходили.

Андрій Бабенко, доктор юридичних наук, професор – без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,
«Проти» — членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада **ДФ 41.884.118 (ID – 17022)** присуджує

Наталі Крохмаль

(власне ім'я, прізвище, здобувача (ки) у давальному відмінку)

ступінь доктора філософії з галузі знань 26 – Цивільна безпека

(галузь знань)

за спеціальністю (спеціальностями) 262 – Правоохоронна діяльність

(код і найменування спеціальності (спеціальностей) відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради — **Андрій БАБЕНКО**

(підпис) (власне ім'я та прізвище)

М.П.

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ * ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ * ОДЕСЬКИЙ * КОД В ЄДРПОУ 08571570